

Резюме

Стаття присвячена аналізу функціонування системи третейського судочинства в Україні в аспекті більш ефективної протидії рейдерству (недружнім злиттям і поглинанням). Розглянуто широке коло актуальних проблем у даній сфері, запропоновані авторські пропозиції щодо їх вдосконалення.

Ключові слова: система судочинства, третейські суди, рейдерство, злиття, поглинання.

Резюме

Статья посвящена анализу функционирования системы третейского судопроизводства в Украине в аспекте эффективного противодействия рейдерству (недружественным слияниям и поглощениям). Рассмотрен широкий круг актуальных проблем в данной сфере, приведены авторские предложения относительно их усовершенствования.

Ключевые слова: система судопроизводства, третейские суды, рейдерство, слияния, поглощения.

Summary

The paper analyzes the system of arbitration proceedings in Ukraine in terms of effective counteraction to corporate raids (hostile mergers and acquisitions). A wide range of actual issues in the area is considered. Author's suggestions are proposed for their improvement.

Key words: justice, arbitration courts, raid, mergers, acquisitions.

Отримано 21.06.2010

А. О. БОЙКО

Алла Олександрівна Бойко, аспірант Київського університету права НАН України

ХАРАКТЕРНІ ФУНКЦІЇ ЗАВДАТКУ ЯК СПОСОБУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Завдаток є традиційним способом забезпечення виконання зобов'язань, який відомий цивільному праву ще з доримських часів та зазнав певних змін протягом сторіч у зв'язку із зміною цивільно-правових інститутів як у зарубіжних країнах, так і в Україні, зокрема.

Проблемою дослідження вказаної теми є визначення особливостей функцій завдатку та їх характеристики, оскільки наявність мінімальної цивільно-правової бази, що присвячена вказаному виду забезпечення зобов'язань, прогресивний розвиток договірних правовідносин та одночасно з цим низька договірна дисципліна, невідповідальність та недобросовісність сторін породжують безліч дискусійних питань щодо впровадження згаданого та ефективного механізму застосування завдатку як зобов'язально-правового виду забезпечення виконання зобов'язань.

Це, у свою чергу, свідчить про актуальність та необхідність проведення наукового дослідження з проблеми правового регулювання завдатку та особливостей його функцій у цивільному праві.

Слід зазначити, що проблеми вивчення та вдосконалення завдатку, який використовувався сторонами у цивільних правовідносинах, завжди знаходились у центрі уваги правників-цивілістів. Важливий внесок у встановлення інституту зобов'язального права, зокрема у вивчення інституту завдатку, зробили такі відомі вчені, як Г. Ф. Шершеневич, О. С. Йоффе, Ю. Б. Сафронова, Б. М. Гонгало, М. І. Брагинський, В. В. Вітрянський, українські вчені – Ю. О. Заїка, І. О. Дзера, О. О. Отрадна, С. Я. Фурса, Є. Я. Фурса, О. В. Дзера, Ч. Н. Азімов, О. В. Старцев, Г. В. Макаренко та інші.

Загальною проблемою, яка постає при вивченні обраної теми, є наявність недосліджених та дискусійних питань, яким не приділялось достатньо уваги, що стосуються, насамперед, застосуванню завдатку в договірній практиці, співвідношенню досліджуваного способу зобов'язань з іншими його видами, а також особливостей функцій завдатку, які безспірно мають значення та відношення до практичного розуміння даного способу.

Слід наголосити, що функції завдатку нададуть можливість охарактеризувати його основні специфічні риси, якості, призначення, а також напрямок необхідного впливу завдатку на цивільні правовідносини, що виникли між сторонами.

Враховуючи вищевикладене, дослідження, вивчення та аналіз функцій, які притаманні завдатку як способу забезпечення виконання зобов'язань, нададуть можливість отримати наукові результати, що матимуть наукову новизну щодо подальшого вдосконалення особливостей застосування завдатку.

У вказаній статті автор має на меті здійснити аналіз теоретичних положень завдатку та його функцій відповідно до нормативно-правових актів цивільного законодавства, наявних наукових позицій, досліджень і судової практики.

Відповідно до ст. 570 Цивільного кодексу України завдаток – це грошова сума або рухоме майно, яке видається кредиторі боржником у рахунок належних з нього за договором платежів, на підтвердження зобов'язання і на забезпечення його виконання[№]. Слід звернути увагу, що в науці цивільного права точаться дискусії щодо правової природи завдатку. В юридичній літературі зазначається, що види забезпечення виконання зобов'язання виконують стимулюючу та захисну функції, а оскільки завдаток є одним з видів забезпечення виконання зобов'язання, то він стимулює боржника до виконання зобов'язання належним чином. Дослідники видів забезпечення виконання зобов'язання, розглядаючи завдаток, підкреслюють, що він виділяється серед інших видів забезпечень тим, що виступає також як міра цивільно-правової відповідальності².

О. О. Отрадна звертає увагу, що аналіз поняття даного способу забезпечення зобов'язання свідчить, що завдаток може передаватися як грошова сума або рухоме майно, а враховуючи, що в силу ст. 190 Цивільного кодексу України майном є речі, а також майнові права та обов'язки, закон допускає передачу в якості завдатку рухомих речей та майнових прав (неможливо передати в якості завдатку певний обсяг обов'язків).

При цьому слід звернути увагу, що завдатком, на відміну від інших способів забезпечення зобов'язання, можуть забезпечуватися винятково ті зобов'язання, що виникають із договорів, тобто для забезпечення зобов'язань, що виникають внаслідок заподіяння шкоди. Крім того, оскільки завдаток видається відповідній стороні в договірному зобов'язанні в рахунок належних з іншої сторони платежів, ним може забезпечуватися виконання лише грошового зобов'язання (наприклад, боржник не може передати завдаток для забезпечення виконання ним певної роботи)³.

Із наданого Цивільним кодексом України легального визначення досліджуваного способу забезпечення зобов'язання, в науці цивільного права виділяють наступні функції завдатку.

Перша функція – *платіжна*. Сутність вказаної функції полягає в тому, що завдаток, який видається боржником за основним зобов'язанням та отриманням суми кредитором являє собою часткове виконання зобов'язання боржником, і зараховується в рахунок виконаного в майбутньому зобов'язання, одночасно являючись доказом того, що таке зобов'язання буде виконано. Але варто зазначити, що платіжна функція має місце лише у випадку виконання сторонами своїх зобов'язань за договором.

Так, наприклад, завдаток застосовується при проведенні аукціонів та конкурсів. Відповідно до Положення про порядок проведення аукціонів (публічних торгів) з реалізації заставленого майна, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 22.12.1997 р., № 1448 для підтвердження участі в аукціоні вноситься 10% вартості об'єкту, яка потім повертається, особі, яка сплатила платіж, але не стала переможцем⁴. Проте, деякі науковці вважають, що такий платіж не є завдатком, оскільки не виконує платіжної функції. У разі невиконання сторонами умов договору, які забезпечуються завдатком, такий спосіб забезпечення перетворюється у вигляд штрафу та в такій ситуації стає дещо наближеним до неустойки⁵.

Слід відмітити, що виділення платіжної функції завдатку викликало на практиці гостре питання про можливість забезпечення завдатком попередніх договорів (ст. 635 Цивільного кодексу України), зокрема попередніх договорів, що укладаються з наміром укласти в майбутньому договір купівлі-продажу об'єкту нерухомості. Оскільки, попередній договір не передбачає оплати, а тому часто виникає сумнів у можливості забезпечення його завдатком (завдаток передається в рахунок належних за договором платежів). Судова практика на сьогодні йде по шляху визнання завдатком суми, яка була сплачена після укладення договору з обов'язком дотримання його форми, зокрема судова палата в цивільних справах Верховного суду України стоїть на тій позиції, що у тих випадках, коли сторони домовились укласти договір, але відповідно його не оформили, сплачені в рахунок виконання договору платежі визнаються авансовими і повертаються в тому розмірі, в якому вони надавалися⁶.

Безперечно, заслуговує на увагу точка зору деяких суддів-науковців, котрі вважають, що правочин завдатку є реальним договором. Підставою для такого висновку є формулювання “видається”, що міститься в ст. 570 Цивільного кодексу України. Консенсуальні договори передбачають формулювання “зобов'язується видати”, а отже підписання договору про видачу завдатку не дає кредиторі права вимагати перерахування суми завдатку, оскільки зобов'язання щодо завдатку виникає за наявності двох умов: 1) підписання договору про видачу завдатку; 2) перерахування (передання) суми завдатку.

Разом із тим, О. О. Отрадна виклала таку позицію, що таке забезпечення видається можливим за дотриманням однієї з таких умов: визначаючи певну грошову суму, що передається для забезпечення виконання попереднього договору, не слід називати таку суму «завдатком», а назвати, наприклад, «забезпечення» або «забезпечувальні кошти». Цивільне право дозволяє застосування так званих непоіменованих конструкцій, які хоча і не передбачені законодавством, але не суперечать йому. Більш того, ч. 2 ст. 546 Цивільного кодексу України прямо встановлює, що договором або законом можуть бути встановлені інші види забезпечення виконання зобов'язання, крім, врегульованих Цивільним кодексом України. Отже, грошова сума, що передається за попереднім договором, по суті буде виконувати такі функції завдатку, як підтверджувальна та забезпечувальна, але не буде мати платіжної функції. Хоча для цього в попередньому договорі необхідно передбачити і наслідки його невиконання з метою визначення долі такої грошової суми.

Таким чином, можна дійти висновку, що незважаючи на досить широке коло дискусій та пропозицій з приводу вдосконалення у застосуванні платіжної функції завдатку, така функція є визначальною та характерною для даного способу забезпечення зобов'язання.

Особливою функцією завдатку є доказова функція, оскільки вона безпосередньо впливає із визначення даного способу зобов'язання. З цього положення витікає: по-перше, що у разі невиконання сторонами вимог закону, за якими договір вважається укладеним, надання і отримання завдатку є безумовним доказом укладеного договору; по-друге, що стосується наслідків ненадання та, відповідно, неотримання завдатку при наявності угоди між сторонами про це, то в доктрині цивільного права маються декілька спірних поглядів з приводу вищеокресленого питання.

Перша ситуація передбачає, що, якщо сторони в договорі передбачили надання завдатку як способу забезпечення виконання зобов'язання цього договору, але не зв'язали момент укладення договору з моментом надання завдатку, то ненадання завдатку не може розглядатися як підстава для визнання договору неукладеним.

З іншого боку, якщо сторони узгодили як істотну умову договору обов'язкове надання завдатку та зв'язали момент укладення договору з моментом надання завдатку, то у разі, якщо зазначений завдаток не був наданий боржником, такий договір не буде вважатися укладеним.

Проте, деякі цивілісти, зокрема О. Н. Садіков, вважає, що якщо визначений сторонами завдаток не наданий, договір за яким повинен був надаватися завдаток, не вважається укладеним, навіть при виконанні усіх інших умов, необхідних для укладення, і при відсутності усіяких вказівок на те, що договір набирає чинності з моменту надання завдатку⁷. Така точка зору дійсно досить великий проміжок часу мала право на існування – до 1964 р. поняття завдатку розумілося, як частина зобов'язання, яке забезпечується і являла собою, як вказував Г. Ф. Шершеневич «часть денежной суммы, следуемой от одного лица другому за исполнение условленного действия, выдаваемую при самом заключении договора». У той час був виправданий такий тезис: немає завдатку – немає договору⁸. Але з 1964 р. законодавець починає оцінювати угоду про завдаток як самостійну та акцесорну, а, як відомо, виконання або невиконання акцесорного зобов'язання не можуть бути фактами, які вирішують долю головного зобов'язання, якщо тільки на це не буде прямої вказівки в договорі або угоді.

Сучасні цивілісти, в тому числі Д. Є. Федорчук, звертають увагу на те, що доказова функція завдатку має велике практичне значення у тому разі, коли може виникнути спір з приводу факту укладення договору, наприклад, при укладенні договору шляхом обміну листами, телеграмами або у разі втрати тексту договору, або у разі укладення договору в усній формі або шляхом здійснення конклюдентних дій. Разом із тим, на його думку, за змістом закону та відповідно до наявної судової практики, завдаток не може свідчити про укладення договору у тому разі, коли закон прямо вимагає дотримання певної форми як умови дійсності договору (наприклад, за договором купівлі-продажу квартири чи житлового будинку, для яких законом передбачено обов'язковість нотаріальної форми та державної реєстрації)⁹.

Вищезазначена наукова позиція Д. Є. Федорчука також співпадає з точкою зору суддів-науковців, які зазначають, що вказівку на роль завдатку як підтвердження зобов'язання не слід розуміти таким чином, що наявність доказів, що з вірогідністю підтверджують передання (перерахування) завдатку, безумовно означає, що виникло забезпечуване завдатком зобов'язання. Завдаток – лише один з доказів виникнення зобов'язання, і при доведеності факту передання завдатку, інші обставини, підтверджені належними доказами, можуть спростовувати факт виникнення зобов'язання¹⁰.

Можна дійти висновку, що доказова функція є досить важливою та необхідною функцією для захисту, визначених законом прав та інтересів кредитора у разі звернення до суду, а в окремих випадках, для часткового задоволення його майнових вимог у разі невиконання боржником взятого на себе зобов'язання.

Забезпечувальна функція є головною функцією не лише завдатку, а й будь-якого іншого способу забезпечення виконання зобов'язання. Призначення такої функції полягає в тому, що неприємні майнові наслідки, які наступають у разі невиконання договору, спонукають обидві сторони виконувати головне зобов'язання з метою уникнення таких наслідків.

Правовий вплив завдатку на винну у невиконанні або неналежному виконанні зобов'язання сторону визначається в тому, що якщо у порушенні зобов'язання, винна сторона, яка надала завдаток, то він залишається в іншій стороні, а якщо порушення зобов'язання сталося з вини особи, яка отримала завдаток, то вона повинна повернути завдаток та додатково сплатити суму розміру завдатку або його вартості. Саме втрата завдатку однією стороною або повернення його в подвійному розмірі іншою стороною складають принцип забезпечувальної функції завдатку. Також необхідно наголосити на тому, що такі правила, передбачені нормами цієї статті, застосовуються в ситуаціях, коли відповідне зобов'язання не виконане сторонами в повному обсязі, та не поширюються на випадки неналежного виконання договірних зобов'язань.

В. Вітряньський та М. Брагинський наголошують, що „значення завдатку як способу забезпечення виконання зобов'язання полягає в тому, що завдаток, перш за все, має на меті запобігти невиконанню договору” і що „загроза втрати завдатку стимулює боржника до виконання зобов'язання”¹¹.

З приводу особливостей даної функції завдатку Д. Є. Федорчук звертає увагу, що завдаток дуже нетипово для інших видів забезпечення покликаний забезпечувати інтереси одночасно обох сторін, хоча зрозуміло, що кредитор перебуває у більш захищеному стані, оскільки має просто утримати суму завдатку у себе, тоді як боржник повинен подавати відповідний позов до суду у випадку порушення зобов'язання зі сторони кредитора.

Досить цікаву точку зору з приводу принципу забезпечувальної функції завдатку має О. Ю. Заїка, який зазначає, що якщо збитки потерпілої сторони не покриваються завдатком (наприклад, продукція швидко

псується, зіпсувалася, оскільки зв'язаний із завдатком добросовісний продавець її не реалізував), то вона має право вимагати від порушника зобов'язання відшкодування збитків у частині, яка не покривається завдатком. На перший погляд, як вказує науковець, завдаток забезпечує належне виконання обов'язків кожною зі сторін за договором під страхом втрати завдатку. Але слід зважати на те, що стосовно реальності покарання за невиконання обов'язку сторони перебувають у різних становищах. Так, якщо від виконання договору ухиляється сторона, яка надала завдаток, інтереси іншої сторони в цій частині цілком гарантовані, бо сума завдатку, яку втратить відповідальна за невиконання зобов'язання сторона, знаходиться у сторони, на користь якої завдаток передано. Проте, якщо відповідальною за невиконання зобов'язання є сторона, яка отримала завдаток, то її обов'язком є повернути отриману суму та ще й у подвійному розмірі¹².

Отже, саме в такій якості завдаток і його забезпечувальна функція набувають штрафний характер. Але варто зазначити, що вказані наслідки настають, по-перше, лише при наявності вини, а, по-друге, не співвідносяться із збитками, які зазнала сторона, яка належним чином виконала умови договору. Разом з тим, як втрата завдатку, так і повернення його у подвійному розмірі, не звільняє сторону, винну в невиконанні головного зобов'язання, від відшкодування іншій стороні збитків у сумі, на яку вони перевищують розмір (вартість) завдатку, якщо інше не встановлено законом.

Також можливе повернення завдатку і в однократному розмірі, у випадку коли настає припинення зобов'язання у зв'язку з неможливістю його виконання, викликаного обставинами, за яких ні одна із сторін не відповідає (випадкова загибель речі), проте такі випадки є досить поодинокими¹³.

Отже, виходячи з вищезазначеного, можна дійти висновку, що завдаток може виконувати і компенсаційну функцію, бо сторона відповідальна за невиконання договору, зобов'язана компенсувати понесені іншою стороною збитки, а тому дана функція характеризує завдаток як міру цивільно-правової відповідальності. Можна погодитись із О. В. Церковною, яка прийшла до висновку, що втрата завдатку стороною, винною в порушенні зобов'язання, зближує завдаток із санкціями, установленними як відповідальність на випадок невиконання або неналежного виконання зобов'язань¹⁴.

На думку Ч. Н. Азімова, як і при неустойці, закон визначає і співвідносини завдатку із збитками. Сторона, відповідальна за невиконання договору, повинна відшкодувати другій стороні збитки із зарахуванням суми завдатку. Таким чином, завдаток носить заліковий характер, однак договором може бути передбачено інше співвідношення збитків і завдатку. Сторони можуть домовитись, що при невиконанні зобов'язання їх відповідальність буде обмежена тільки сумою завдатку. Такий завдаток називається відступним. Якщо він передбачений угодою, то право на відшкодування збитків, непокритих сумою завдатку, не виникає.

В літературі останніх років перетворення завдатку у відступне розглядалось у негативному значенні як послаблення відповідальності невиконавця контрагента, яке звільняє його від реального виконання зобов'язань¹⁵.

Дослідивши особливості та характерні риси функцій завдатку як способу забезпечення виконання зобов'язання можна зробити наступні висновки.

1. Завдаток як спосіб забезпечення виконання зобов'язання характеризують такі основні функції як платіжна, доказова, забезпечувальна та компенсаційна.

2. Платіжна функція даного способу зобов'язання покликана, перш за все, виділити завдаток як певну частину належних кредитором платежів, що сплачуються наперед і є для нього запорукою реального виконання боржником взятих на себе зобов'язань, при цьому завдатком може забезпечуватися виконання лише грошового зобов'язання.

3. У ході аналізу та розгляду різних точок зору з приводу доказової та забезпечувальної функцій завдатку виникало досить широке коло спірних питань, проте спільним та однозначним залишається те, що завдаток є доказом укладення основного договору, а отже, забезпечує виконання зобов'язання боржником в натурі під загрозою настання для нього невігідних майнових наслідків.

4. Судова практика, а також висновки та дослідження науковців дають підстави стверджувати, що завдаток може забезпечувати лише існуюче дійсне зобов'язання, а умова про завдаток може бути як предметом окремого правочину, так і входити до змісту основного правочину, вже укладеного сторонами.

Таким чином, аналіз та дослідження вищезазначених функцій завдатку дають підстави стверджувати про необхідність розвитку та вдосконалення даного способу забезпечення зобов'язання з огляду на нестабільну договірну систему контрагентів, проте залишається дискусійним та відкритим питання призначення завдатку при укладенні між сторонами договорів, оскільки українським вітчизняним законодавством чітко не закріплено вимог щодо форми укладення завдатку.

¹ Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – С. 461.

² Сафронова Ю. Б. Способы обеспечения исполнения обязательств. – Саратов, 2003. – С. 5-6.

³ Домбругова А. Завдаток як спосіб забезпечення виконання зобов'язання // Юридичний вісник України. – 17-23 вересня 2005 р. – № 37. – С. 14.

⁴ Постанова Кабінету Міністрів України від 22.12.1997 р. № 1448 «Положення про порядок проведення аукціону (публічних торгів) з реалізації заставленого майна» [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1448-97-%EF>.

⁵ Гражданское право. Том II. Полутом 1 (Учебник) / Под ред. Суханова Е. А. – Москва, 1999. – С. 62-63.

⁶ Ухвала судової палати у цивільних справах Верховного суду України від 26.02.2004 р. [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=n0306700-04>.

⁷ Садиков О. Н. Комментарий к Гражданскому кодексу Российской Федерации. Ч. 1. – М., 1997. – С. 629.

⁸ Шершеневич Г. Ф. Учебник русского гражданского права. – М., 1995. – С. 291.

⁹ Федорчук Д. С. Забезпечення виконання зобов'язань: Навч. посібник. – Донецьк: «Вебер» (Донецька філія), 2007. – С. 181-184.

¹⁰ Науково-практичний коментар до цивільного законодавства України: [В 4 т.] / А. Г. Ярема, В. Я. Карабань, В. В. Кривенко, В. Г. Рогань. – Т. 2. – К.: А.С.К.; Севастополь: Ін-т юрид. дослідж., 2004. – С. 312.

¹¹ Брагинский М. И., Витрянский В. В. Договорное право. – М., 2001. – Кн. 1: Общие положения. – С. 604.

¹² Цивільне право України. Загальна частина: Підручник / За ред. І. А. Бірюкова, Ю. О. Заїки. – К.: КНТ, 2006. – С. 442,452-454.

¹³ Азімов Ч. Н. Забезпечення виконання зобов'язань: Навч. посібник. – Харків: Національна юридична академія України, 1995. – С. 11.

¹⁴ Церковна О. В. Завдаток і аванс: спільне та відмінності // Південноукраїнський правничий часопис. – 2008. – № 1. – С. 93-95.

¹⁵ Иоффе О. С. Обязательственное право. – М.: Юр. лит., 1976. – С. 168-169.

Резюме

У статті досліджуються основні позиції щодо визначення поняття завдатку як виду забезпечення виконання зобов'язань та його особливих функцій. Також аналізується вплив окремих функцій на значення завдатку у цивільних правовідносинах, здійснюється порівняння завдатку із санкціями, установленими як відповідальність на випадок невиконання або неналежного виконання зобов'язань.

Ключові слова: спосіб забезпечення зобов'язань, завдаток, функції, відповідальність, санкції.

Резюме

В статье исследуются основные позиции касательно понятия задатка как вида обеспечения исполнения обязательств и его характерных функций. Также анализируется влияние отдельных функций на значимость задатка в гражданских правоотношениях, проводится сравнение задатка с санкциями, установленными как ответственность на случай невыполнения или ненадлежащего выполнения обязательств.

Ключевые слова: способ обеспечения обязательств, задаток, функции, ответственность, санкции.

Summary

The article investigates basic positions of notion an earnest as a kind of guaranteeing the execution of obligation and its typical functions. The article also analyzes influence single functions on amount an earnest in civil legal relations, makes a comparison with sanctions, which are established as responsibility of nonfeasance or not right execution the obligation.

Key words: the obligation guaranteeing, an earnest, functions, responsibility, sanctions.

Отримано 21.06.2010

А. В. ГОНЧАРОВА

Аліна В'ячеславівна Гончарова, аспірант Київського університету права НАН України, викладач Сумського державного університету

ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕРЕХОДУ ПРАВ ВЛАСНОСТІ ПІД ЧАС СПАДКУВАННЯ В ПОРІВНЯЛЬНОМУ АСПЕКТІ З ЦИВІЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Ідея переходу права власності під час спадкування за спадковою трансмісією та спадковим представленням була сформована ще в римському праві, рецепційована новими цивільно-правовими системами в сучасні джерела спадкового права. Аналіз останніх закордонних і вітчизняних публікацій та досліджень, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, свідчить, що склалася більш-менш узгоджена точка зору вчених-фахівців на загальні доктринальні проблеми цього правового інституту. Однак, слід констатувати той факт, що ця досить цікава правова конструкція традиційно розглядається фрагментарно та лише в контексті більш загальних досліджень. Між тим, надзвичайна теоретична складність юридичної природи інституту спадкування за правом представлення та спадковою трансмісією в законодавстві країн Європи повинна стати предметом дослідження окремої фундаментальної наукової праці.